

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

Ex q[ui]bus rebus architectura co[n]stet. Ca. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

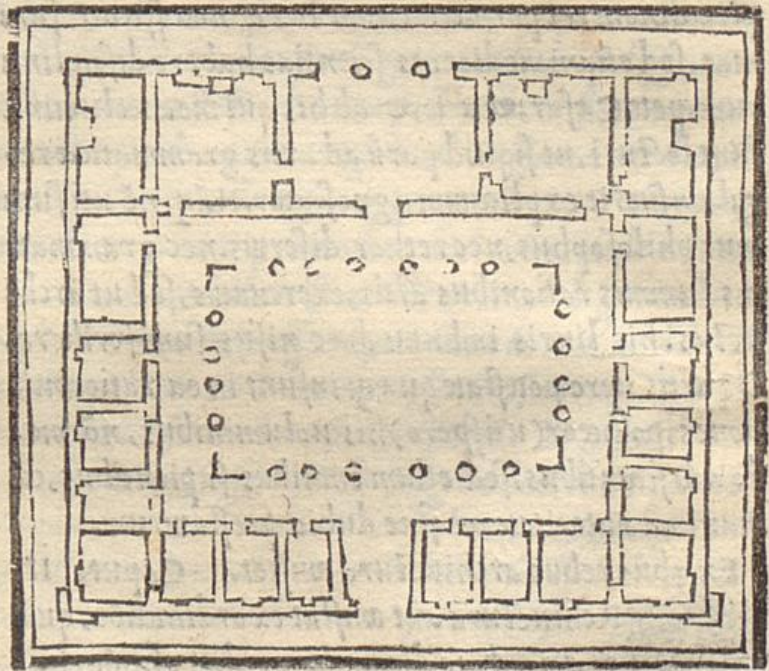
do fuerunt Aristarchus samius, Philolaus & Archi-
tas tarentini, Apollonius pergeus, Erathostenes cyre-
neus, Archimedes & Scopinas ab Syracusis, qui mul-
tas res organicas & gnomonicas, numero, naturali-
busq; rationibus inuentas atq; explicatas, posteris re-
liquerunt. Cum ergo talia ingenia à naturali soler-
tia non passim cunctis gentibus, sed paucis uiris ha-
bere concedatur, officium uero architecti omnibus eru-
ditionibus debeat esse exercitatum, & ratio ppter am-
plitudinem rei permittat, non iuxta necessitate sum-
mas, sed etiam mediocres scientias habere disciplina-
rum, peto Caesar, & à te, & ab his qui mea uolumina
sunt lecturi, ut siquid parū ad artis grammaticæ re-
gulam fuerit explicatum, ignoscatur. Nāq; nō uti sum-
mus philosophus, nec rethor disertus, nec grammati-
cus summis rationibus artis, exercitatus, sed ut archi-
tectus. his literis imbutus, hæc nisus sum scribere.
De artis uero potestate quæq; insunt in ea ratiocina-
tiones, polliceor (uti spero) his uoluminibus, nō mo-
do edificantiibus, sed etiam omnibus sapientibus, cū
maxima autoritate me sine dubio prestaturum.

Ex quibus rebus architectura constet. Caput. II.

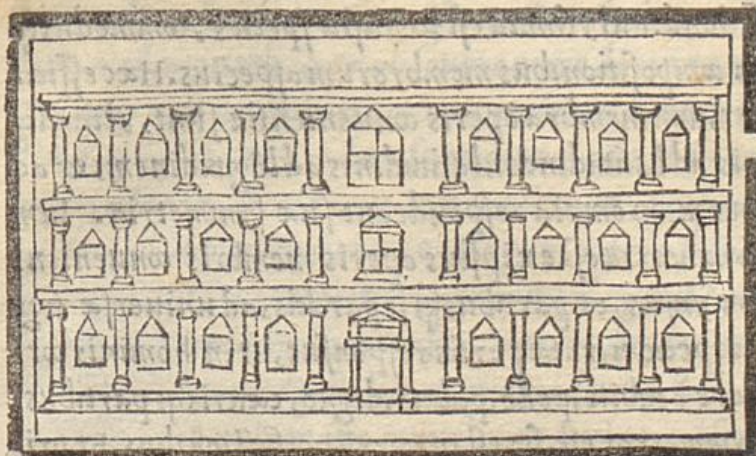
Architectura autem constat ex ordinatiōe, quæ
græce τὸ ἰσθμὸν dicitur, & ex dispositiōe, hæc
autem græci δὲ ἰσθμὸν ἢ ἰσθμὸν uocant, & eurhythmia,
& symmetria, & decore, & distributione, quæ græce
ὁ νόμος μίξις dicitur. Ordinatio est modica membrorum
opis cōmoditas, separatim, uniuersæq; pportiois, ad
symmetriā cōparatio. Hæc componitur ex quātitate,
quæ græce τὸ σὸς dicitur. Quātitas autem est modus

LIBER

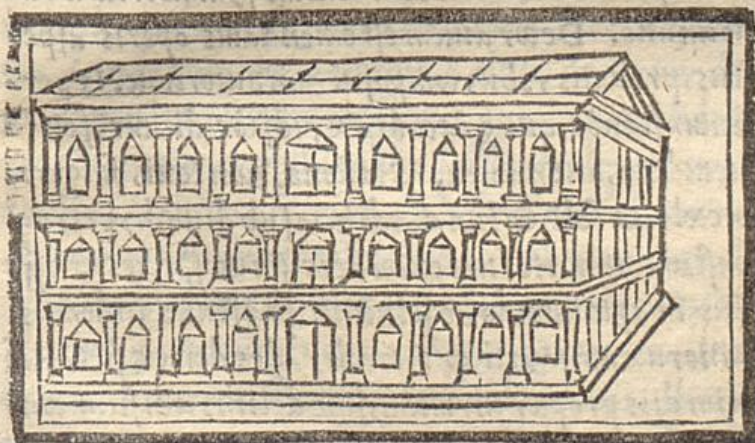
lorum ex ipsius operis sumptione, singulisq; mēbro-
rum partibus uniuersi operis conueniens effectus.
Dispositio autem est rerum apta collocatio, & elegansq;
in compositionibus effectus operis cum qualitate.
Species dispositionis, quæ græce dicuntur ἰδέαι, hæc
sunt. ichnographia, orthographia, scenographia.
Ichnographia est circini regulæq; modice continens
usus, ex qua capiuntur formarum in sobis arcarum
descriptiones.

Orthographia autem est erecta frontis imago, mo-
diceq; picta rationibus operis futuri figura.

Item scenographia est frontis & laterum abscedentium adumbratio, ad circūq; centrum omnium linearum responsus.

Hæ nascuntur ex cogitatione, & inuentione. Cogitatio est cura studiū plena, & industria, uigilantiq; effectus propositi cum uoluptate. Inuētio autem est questionum obscurarū explicatio, ratioq; nouæ rei, uigore mobili reperta. Hæ sunt terminationes dispo

LIBER

fitionū. Eurythmia est uenusta species, commodusq; in compositionibus membrorum aspectus. Hæc efficitur, cum membra operis conuenientia sunt, altitudinis ad latitudinem, latitudinis ad longitudinem, & ad summam omnia respondeant suæ symmetriæ. Item symmetria est ex ipsius operis membris conueniens consensus, ex partibusq; separatis, ad uniuersæ figuræ speciem, ratæ partis responsus, ut in hominis corpore è cubito, pede, palmo, digito, cæterisq; partibus, symmetros est, sic est in operū perfectionibus. Et primum in ædibus sacris, ut è columnarum crassitudinibus, aut è triglypho, aut etiam embatere balistæ foramine, quod græci ἐπίτροτον uocant, nauibus interscalmio, quod δὲ ἡ χείρῃ dicitur, item cæterorum operum è membris, inuenitur symmetriarū ratiocinatio. Decor autem est emendatus operis aspectus, probatis rebus compositi cum autoritate. Is perficitur statione, qui græce δεματιομός dicitur, seu consuetudine, aut natura. Statione, cum Ioui, fulguri, & cælo, & soli, & lunæ, ædificia sub diuo, hypetræq; constituntur. Horum enim deorum & species & effectus, in apto mundo atq; lucenti, præsentis uidemus. Mineruæ, & Marti, & Herculi, ædes dorica fiēt. His enim diis propter uirtutem, sine delitiis ædificia constitui decet. Veneri, Floræ, Proserpinæ, fontium nymphis, corinthio genere constitutæ, aptas uidebuntur habere proprietates, q̄ his diis propter teneritatem, graciliora & florida, foliisq; & uolutis ornata opera facta, augere uidebuntur iustum decorem. Iunoni, Dianæ, Libero patri, cæterisq; diis qui eadē sunt

similitudine, si ades ionica cōstruerētur, habita erit ratio mediocritatis q̄ & ab se uero more doriorum, & à teneritate corinthiorum, temperabitur earum institutio proprietatis. Ad consuetudinem autem decor sic exprimitur, cū adificiis interioribus magnificis, Item uestibula conuenientia & elegantia erūt facta. Si enim interiora perfectus habuerint elegātes, aditus autem humiles & imhonestos, non erunt cum decore. Item si dorias epistylis in coronis denticuli sculptentur, aut in puluinatis capitulis, & ionias epistylis exprimentur triglyphi, translatis ex alia ratione proprietatibus in aliud genus operis, offendetur aspectus, aliis ante ordinis consuetudinibus institutis. Naturalis autem decor sic erit, si primum omnibus templis saluberrimæ regiones, aquarumq; fontes in his locis idonei eligentur, in quibus sana constituantur, deinde maxime Esculapio, Saluti, & eorum deorum, quorum plurimi medicanis ægri curari uidentur. Cum enim ex pestilenti in salubrem locum corpora ægra translata fuerint, & e fontibus salubribus aquarum usus subministrabuntur, celerius conualescent. Ita effiaetur uti ex natura loci, maiores. auctasq; cum dignitate diuinitas excipiat opiniones. Item naturæ decor erit, si cubiculis & biblyothecis, ab oriente lumina capientur, balneis & hybernaculis, ab occidente hyberno, pinacothecis, & quibus artis luminibus opus est paribus, à septentrione, q̄ ea cœli regione neque exclaratur, neq; obscuratur solis cursu, sed est certa & immutabilis die perpetuo. Distributio autem est copiarum lociq; commoda dispensatio.

paratq; in operibus sumptus cum ratione tempera-
tio. Hæc ita obseruabitur, si primum architectus ea
non quæret, quæ non poterunt inueniri, aut para-
ri, nisi magno. Namq; non omnibus locis arena fossi-
tia, nec cementorum, nec abietis, nec sappinorū, nec
marmoris copia est, sed aliud alio loco nascitur, quo-
rum transportationes difficiles sunt & sumptuosæ. Vt
dum autem est, ubi non est arena fossitia, fluuiatica,
aut marina lota. Inopia quoq; abietis aut sappinorū
uitabuntur, utendo cupresso, populo, ulmo, pinu. Re-
liqua quoq; his similia erunt explicanda. Alter gra-
dus erit distributionis, cum ad usum patrum familia-
rum, aut ad pecuniæ copiam, aut ad elegantie digni-
tatem, ædificia alte disponentur. Namq; aliter urba-
nas domos oportere cōstitui uidetur, aliter quibus ex
possessionibus rusticis influunt fructus, non idem se-
neratoribus, aliter beatis & delicatis, potentibus ue-
ro, quorū cogitationibus respu. gubernatur, ad usum
collocabuntur, & omnino faciendæ sunt aptæ omnibus
personis ædificiorum distributiones.

De partibus architecturæ in priuatorum & pu-
blicorum ædificiorum distributionibus & gnomoni-
ces & machinationis. Caput. III.

P Artes ipsius architecturæ sunt tres ædifica-
tio, gnomonice, machinatio. Aedificatio autē
diuisa ē bipartito, è quibus una est moeniū
& communium operum in publicis locis collocatio, al-
tera est priuatorum ædificiorum explicatio. Publi-
corum autem distributiones sunt tres, è quibus una
est defensionis, altera religionis, tertia oportunitatis.

Defensionis